

ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

PEDAGOGICAL PROBLEMS OF FORMING THE READINESS OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE FOR PROFESSIONAL FOREIGN-LANGUAGE COMMUNICATION

У статті проведено аналіз педагогічних проблем формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійного іншомовного спілкування. Зазначено, що іншомовна комунікативна компетентність є невід'ємним складником загальної професійної компетентності військовослужбовців Національної гвардії України та визначальним чинником ефективної міжкультурної взаємодії. Встановлено суперечності між суспільними вимогами щодо підвищення рівня професійної компетентності та існуючою практикою її формування, між потребою розвитку іншомовної комунікативної компетентності та недостатньою готовністю офіцерів до реального іншомовного спілкування, а також між нормативними вимогами до рівня володіння іноземною мовою за стандартами НАТО STANAG 6001 та низьким усвідомленням військовослужбовцями значущості іншомовної підготовки. На основі аналізу наукових джерел визначено структуру готовності майбутніх офіцерів НГУ до іншомовної комунікації, що включає особистісний, когнітивний, ціннісно-мотиваційний, діяльнісний та оцінно-рефлексивний компоненти. Окреслено основні недоліки системи підготовки: нечіткість термінологічного апарату, відсутність оптимальних методик і технологій формування готовності, проблеми діагностики рівня іншомовної комунікативної компетентності, невідповідність навчальних програм реальним комунікативним завданням, недостатність іншомовного середовища та міжкультурної взаємодії, низький рівень мотивації курсантів до вивчення іноземної мови, психологічні бар'єри та обмежене використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Запропоновано напрями вдосконалення навчально-виховного процесу, а саме: впровадження передових методик іншомовної підготовки з урахуванням передового досвіду країн НАТО, використання інноваційних педагогічних технологій, активне застосування ІКТ, моделювання професійних комунікативних ситуацій, підвищення педагогічної майстерності викладачів іноземних мов та створення умов для набуття військовослужбовцями практичного досвіду міжнародної комунікації.

Зроблено висновок, що готовність офіцера НГУ до іншомовного професійного спілкування є ключовою передумовою успішної діяльності у сфері міжнародного співробітництва, а перспективи подальших досліджень полягають у розробці технологій такої формування у військових закладах вищої освіти.

Ключові слова: майбутні офіцери Національної гвардії України, готовність до професійної діяльності, іншомовне професійне

спілкування, іншомовна підготовка військовослужбовців, педагогічні проблеми.

The article analyzes pedagogical problems of forming the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional foreign-language communication. It is stated that foreign-language communicative competence is an integral component of the overall professional competence of the National Guard servicemen and a decisive factor of effective intercultural interaction. The study identifies contradictions between societal demands for raising professional competence and the existing practices of its formation, between the need to develop foreign-language communicative competence and officers' insufficient readiness for real foreign-language communication, as well as between the NATO STANAG 6001 standards for language proficiency and the low awareness of the foreign-language training importance among servicemen.

Based on the analysis of scientific sources, the structure of readiness for foreign-language communication among future officers of the National Guard of Ukraine is defined, comprising personal, cognitive, value-motivational, activity-based and evaluative-reflective components. The main shortcomings of the current training system are outlined: ambiguity of terminology, lack of optimal methods and technologies for readiness formation, difficulties in diagnosing the level of foreign-language communicative competence, inconsistency of curricula with real communicative tasks, insufficient foreign-language environment and intercultural interaction, low motivation of cadets to study foreign languages, psychological barriers and limited use of modern information and communication technologies (ICT).

The article proposes directions for improving the educational process, including the introduction of advanced foreign-language training methods based on NATO best practices, the use of innovative pedagogical technologies, active application of ICT, modelling of professional communicative situations, enhancement of foreign-language teachers' pedagogical skills and the creation of conditions for acquiring practical experience in international communication.

It is concluded that the readiness of the National Guard officers for professional foreign-language communication is a key prerequisite for successful activity in the sphere of international cooperation. Prospects for further research involve the development of technologies for such readiness formation in military institutions of higher education.

Key words: future officers of the National Guard of Ukraine, readiness for professional activity, professional foreign-language communication, foreign-language training of servicemen, pedagogical challenges.

УДК 378.1

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/89.19>

Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

Волкова І.В.,

orcid.org/0000-0003-1378-7001

аспірантка, старший викладач відділу
нормативного забезпечення системи
мовної підготовки центру мовної
підготовки

Національної академії

Національної гвардії України

Пухальська Г.А.,

orcid.org/0000-0002-5378-537X

канд. пед. наук, доцент,
завідувачка аспірантури
та докторантури

Української державної льотної академії

Постановка проблеми. В умовах посилення інтеграційних процесів та розширення міжнародної співпраці із закордонними військовими організаціями і представниками збройних формувань різних країн світу, процес професійної підготовки майбутніх офіцерів тактичного рівня для потреб Національної гвардії України (далі – НГУ) потребує ряду змін і оновлень, зокрема розробки і впровадження новітніх педагогічних технологій для підвищення рівня їхньої готовності до професійної діяльності у військовій сфері. До процесу підготовки сучасних офіцерів ставляться підвищені вимоги, реалізація яких має забезпечувати належний рівень сформованості ключових компетентностей та професійно значущих якостей [1, с. 65]. Важливим складником професійної компетентності сучасного військового фахівця є рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності, що передбачає здатність до ефективного професійного спілкування іноземною мовою в умовах міжкультурного середовища. Таким чином, питання, пов'язані із мовною підготовкою та формуванням готовності військовослужбовців НГУ до професійного іншомовного спілкування, набувають все більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням історії становлення та розвитку військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів займалися М. Голик, М. Нещадим, М. Рибак, В. Толубко та інші.

Дидактичні аспекти підготовки фахівців у військових закладах вищої освіти у сучасних умовах висвітлено у працях Є. Брижатога, О. Диденка, А. Зельницького, О. Керницького, М. Коротких, О. Кувакіна, Ю. Лісніченка, О. Латишевої, Г. Нікіфорової, О. Хацаюка, В. Ягупова та інших.

Поняття готовності майбутніх офіцерів НГУ до різних аспектів професійної діяльності вивчали В. Гончар, В. Криворучко, М. Медвідь, О. Федоренко та інші.

Питання іншомовної підготовки представників збройних формувань України досліджували М. Арістархова, О. Лагодінський, М. Левко, В. Лютий, І. Савка, Н. Назаренко, Ю. Нянько та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Реалії завдань, що сьогодні виконуються представниками НГУ під час залучення до заходів міжнародного співробітництва, вимагають враховувати пріоритети у формуванні загальної професійної компетентності в цілому, а також іншомовної комунікативної компетентності як її невід'ємного компонента зокрема. Попри значну кількість наукових розвідок, присвячених проблемі мовної підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки й оборони України, слід зазначити, що питання формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до професійно орієнтованого іншомовного спілкування, яке являє собою особливий вид комунікативної діяльності, що передбачає

взаємодію військовослужбовців із колегами-носіями іншої мови та культури [4, с. 548], на сьогодні не є достатньо дослідженим. Не розкрито зміст і структуру такої готовності, методики її формування та діагностики, що негативно позначається на якості іншомовної підготовки курсантів Національної академії НГУ.

Таким чином, педагогічні проблеми, що виникають у процесі іншомовної підготовки курсантів у військовому закладі вищої освіти на сьогоднішній день, є відображенням таких суперечностей:

- між вимогами суспільства сьогодення на підвищення загальної професійної компетентності сучасного військового фахівця та усталеною практикою її формування у майбутніх офіцерів НГУ;

- між необхідністю розвитку іншомовної комунікативної компетентності як важливого компонента загальної професійної компетентності офіцера як суб'єкта міжнародної взаємодії та недостатньою сформованістю його готовності до ведення професійного спілкування іноземною мовою в реальних умовах міжкультурної взаємодії;

- між нормативними вимогами до досягнення іншомовної комунікативної компетентності, достатньої для задоволення соціально-побутових та службових потреб у типових загальновійськових ситуаціях, у межах мінімально необхідного професійно орієнтованого рівня володіння іноземною мовою, що відповідає стандартизованому мовленнєвому рівню НАТО STANAG 6001 SMP-2 (функціональний) та недостатнім усвідомленням військовослужбовцями потреби у сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування.

Мета статті – визначити основні педагогічні проблеми формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до професійного іншомовного спілкування та сформулювати основні напрями вдосконалення навчально-виховного процесу з питань формування такої готовності у здобувачів тактичного рівня військової освіти.

Виклад основного матеріалу. Вивчення наукових джерел з обраної проблематики дало змогу виявити загальні недоліки у процесі підготовки майбутніх військових фахівців сектору безпеки й оборони України, зокрема військовослужбовців НГУ, які проявляються на організаційному, військово-професійному, лінгвістичному, педагогічному та психологічному рівнях [3]. Серед основних проблем слід виокремити недостатність сформованості в особового складу НГУ готовності до професійного іншомовного спілкування із представниками збройних формувань країн-партнерів, зокрема НАТО.

Тлумачення поняття готовності до різних видів професійної діяльності і досі викликає суперечності і відмінності у поглядах науковців. Погоджуємося із українською дослідницею Н. Осадчук, яка визначає готовність як наявність відповідних компетентностей і компетенцій, а також знань, умінь

та навичок, необхідних для успішного виконання завдань у конкретній сфері діяльності [5, С.36].

Науковиця С. Камінська до критеріїв, що характеризують ступінь готовності до професійної іншомовної комунікації, відносить: здатність до ефективного спілкування, здатність керувати своїм емоційним і психологічним станом, вміння підтримувати позитивні відносини в колективі, з колегами та керівним складом, а також високий рівень самоконтролю, що проявляється у відповідальній та зваженій поведінці у стресових ситуаціях під час професійної діяльності [2, с. 107].

Проведений аналіз наукових джерел з обраної проблематики дає підстави стверджувати, що структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до іншомовного професійного спілкування є складним багатокомпонентним утворенням, основні елементи якого є тісно пов'язаними між собою.

Серед ключових компонентів такої готовності виділимо такі:

1) особистісний (рівень самооцінки, впевненості у своїх силах, що сприяють успішній реалізації у професійній діяльності);

2) когнітивний (сукупність знань, умінь та навичок, які формують професійну компетентність офіцера в цілому та іншомовну комунікативну компетентність зокрема);

3) ціннісно-мотиваційний (система цінностей та рівень мотивації);

4) діяльнісний (система методів і технологій професійної діяльності офіцера тактичного рівня);

5) оцінно-рефлексивний (стан спрямованості особистості військовослужбовця на усвідомлення своєї професійної діяльності і самого себе як її об'єкта).

Детальне вивчення досліджуваної проблеми дало змогу виділити ряд недоліків у системі практичної підготовки майбутніх офіцерів НГУ до професійно орієнтованого іншомовного спілкування, до яких слід віднести такі:

– недостатня розробленість концептуального апарату та наявність проблем термінологічного характеру;

– недостатня вивченість проблеми готовності майбутніх офіцерів НГУ до професійно орієнтованого іншомовного спілкування у процесі їхньої підготовки до службово-бойової діяльності;

– невизначеність оптимальних технологій, методів, засобів формування готовності до професійного іншомовного спілкування, а також критеріїв оцінювання такої готовності;

– недостатність розробленості методики діагностування рівня готовності майбутніх офіцерів НГУ до професійного спілкування іноземною мовою.

Крім того, до педагогічних проблем, також слід віднести: невідповідність змісту навчальних програм мовних дисциплін до конкретних

комунікативних завдань, які постають перед нацгвардійцями під час участі у заходах міжнародного співробітництва із залученням військовослужбовців силових структур різних країн світу; нестачу професійного іншомовного середовища та реальної міжкультурної взаємодії із закордонними колегами; неналежний рівень вмотивованості курсантів до опанування іноземної мови, а також наявність психологічних бар'єрів, що знижують ефективність процесу комунікації; технологічні обмеження, як-от недостатній рівень впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у навчальний процес іншомовної підготовки (тренажери, мультимедійні платформи, віртуальні середовища тощо).

Науковий пошук, проведений на основі аналізу стану сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування та виявлених у підготовці майбутніх офіцерів НГУ проблем, дав змогу визначити ключові напрями покращення цього процесу:

– впровадження передових методик іншомовної підготовки з урахуванням позитивного досвіду інших збройних формувань України та країн-учасниць НАТО;

– розробка і впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчанні іноземних мов з урахуванням особливостей службово-бойової діяльності нацгвардійців;

– активне залучення інформаційно-комунікативних технологій під час проведення практичних занять з іноземної мови для покращення результативності навчання військовослужбовців;

– впровадження в навчальний процес ігрових методик, зорієнтованих на моделювання професійних комунікативних ситуацій, з метою подолання курсантами мовного бар'єру та перешкод, що виникають у процесі комунікації;

– систематичне підвищення рівня науково-методичної майстерності викладачів іноземної мови;

– набуття курсантами практичного досвіду професійної комунікації із представниками силових структур провідних країн світу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У науковій статті проведено аналіз педагогічних проблем формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до професійного іншомовного спілкування.

Розглянуто різні наукові підходи до такої готовності, а також проведено її структурно-функціональний аналіз. З'ясовано, що готовність офіцера НГУ до професійно орієнтованого спілкування засобами іноземної мови в умовах міжкультурної взаємодії є невід'ємною складовою його загальної професійної компетентності, а її сформованість являє собою важливу передумову успішної комунікативної діяльності під час проведення заходів міжнародного співробітництва. Запропоновано структуру такої готовності за спільністю особистісного,

когнітивного, ціннісно-мотиваційного, діяльнісного та оцінно-рефлексивного компонентів.

Сформульовано основні напрями покращення навчально-виховного процесу щодо цілеспрямованого формування готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх офіцерів НГУ. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у проєктуванні технології формування зазначеної готовності під час навчання у військовому закладі вищої освіти НГУ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Зельницький А. М. Якість вищої військової освіти як результат функціонування педагогічної системи ВВНЗ. *Військова освіта*. 2017. № 1. С. 62–69.
2. Камінська С. В. Формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи : дис. ... доктора філософії : 011 Освітні, педагогічні науки. Київ, 2025. 272 с.
3. Керницький О. М., Пасічник В. І., Васищев В. С. Педагогічні особливості ігрового моделювання при навчанні слухачів магістратури вищого військового навчального закладу переговорній діяльності в ситуації захоплення заручника. *Збірник наукових праць «Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школах»*. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2020. № 73/2020. С. 33-39.
4. Левко Мар'яна. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів в освітньому процесі ВВНЗ. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.16642>
5. Осадчук Н. І. Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу : дис. ... доктора філософії : 015 Освітні, педагогічні науки. Житомир, 2025. 248 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.12.2025
 Дата публікації: 30.12.2025